ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Косенчук Юлії Геннадіївни «Сучасні тенденції реформування шкільної освіти у Фінляндській Республіці», поданої на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки

Актуальність дослідження. Рішення України наблизитися до Європи вимагає коригування основних орієнтирів розвитку національної системи освіти відповідно до європейських стандартів. Для країни-кандидата дотримання індикаторів, визначених у Стратегічних рамках європейського співробітництва у сфері освіти і навчання на період 2021-2030 рр., є необхідною умовою інтеграції в Європейський освітній простір і за його межами. Згідно з оцінкою інтеграції наукового та освітнього секторів, українська освіта достатньою мірою підготовлена до досягнення цілей ЄС, а українська система освіти загалом відповідає цілям і політиці ЄС. Однак подальший прогрес вимагає вирішення нових завдань, зокрема прискорення впровадження реформи "Нова українська школа". Успіх України в інтеграції також залежить від вивчення успішних практик шкільної освіти, яскравим прикладом яких є Фінляндська Республіка. Про ефективність фінської системи шкільної освіти свідчать результати фінських школярів у міжнародному порівняльному дослідженні PISA у 2018 та 2022 роках. За цей період розрив між учнями з найвищими результатами (верхні 10%) та учнями з найнижчими результатами (нижні 10%) збільшився в математиці, читанні та природничих науках. Фінські учні стабільно отримували результати вище середнього показника по ОЕСР з цих предметів, причому більший відсоток учнів досягає високого рівня (рівень 5 або 6) принаймні з одного предмета. У 2018 році Фінляндія посіла 7-е місце, а в 2022 році піднялася на 4-е.

Зміни в шкільній освіті Фінляндської Республіки, як першого етапу формування громадянської особистості, привертають значний науковий та практичний інтерес, оскільки свідчать про якісне покращення та міжнародне визнання. З урахуванням важливості розробки шляхів розвитку, які відповідають умовам цифровізації шкільної освіти, нові напрямки модернізації освіти тісно пов'язані з інформаційними змінами, що сприяють вдосконаленню процесу реформування та визначають добробут країни.

Модернізація освітньої політики в Україні, включаючи створення Нової української школи (НУШ) з акцентом на людиноцентричну освіту, виховання та підготовку учнів відповідно до провідних міжнародних і європейських стандартів, стимулює вивчення ефективного освітнього досвіду провідних країн. Міністерство освіти і науки України визначило такі пріоритетні напрями в реформі НУШ: педагогіка партнерства, готовність до інновацій, нові стандарти та результати навчання, автономія школи і вчителя, фінансування освіти. Таким чином, нові виклики та потреби суспільства стають основними чинниками для впровадження змін в освітній процес. Зважаючи на це, вагомим

є дослідження досвіду реформування шкільної освіти в Фінляндській Республіці. Реалізація ефективної концепції реформування освітньої галузі Фінляндської Республіки збігається в сучасному дискурсі з реформуванням освітньої системи України, зокрема на рівні МСКО 1 та МСКО 2, таким чином, її розвідки мають науково-педагогічне та загально соціальне значення задля перспективи модернізації освітньої політики в Україні.

Нормативно-правовим підґрунтям дослідження фінського досвіду реформування системи шкільної освіти є Закони України «Про освіту» (2017), «Про загальну середню освіту» (2020), Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 р. (2016), Державний стандарт початкової освіти (2018, у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 24 липня 2019 р. № 688), Державний стандарт базової середньої освіти (2020), Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012- 2021 роки (2012), Державна національна програма «Освіта» («Україна XXI століття») (1993), проєкт Концепції розвитку освіти України на період 2015-2025 років, а також Угода про асоціацію між Україною та ЄС (2017) та Угода між урядом України та урядом Фінляндської Республіки про реалізацію проєкту «Фінська підтримка реформи української школи» (2018).

Вітчизняні науковці, такі як В. Бутов, Л. Волинець, С. Гринюк, І. Жерноклеєв, Л.Загоруйко, Л. Ляшенко, В. Лунячек , К. Котун, Н. Третякова та інші, досліджували сингулярні компоненти реформування системи освіти у Фінляндській Республіці. Їхні дослідження відіграли значну роль у вивченні фінського досвіду реформування шкільної освіти та адаптації його принципів до українського контексту. Отримані результати дослідження та розроблені рекомендації можуть бути корисними для подальшого розвитку освітньої системи в Україні.

У розв'язанні окресленої в роботі проблеми важливими стали наукові праці, авторами яких є Н. Авшенюк, І. Андрощук, В. Бутова, Л. Гриневич, Л. Загоруйко, В. Кремень, О. Локшина, О. Ляшенко, Н. Ничкало, В. Лунячек, В. Огнев'юк, С. Сисоєва, О. Першукова, Л. Хоружа та ін. дослідники й відомі вчені.

Однак, незважаючи на значну кількість вітчизняних та зарубіжних наукових досліджень у даному напрямі, питання визначення сучасних тенденцій реформування шкільної освіти у Фінляндській Республіці ще не стало предметом окремого наукового дослідження.

Актуальність проблеми освітніх трансформацій Фінляндській Республіці для України та відсутність комплексного дослідження з напряму реформ фінської шкільної освіти в українській компаративістиці зумовлює вибір теми наукового студіювання у формулюванні: «Сучасні тенденції реформування шкільної освіти у Фінляндській Республіці».

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційну роботу виконано відповідно до наукової теми кафедри освітології та психолого-педагогічних наук Факультету педагогічної освіти Київського столичного університету імені Бориса Грінченка «Інноваційність

розвитку вищої педагогічної освіти у міждисциплінарному вимірі» (2021 – 2026) (державний реєстраційний номер 012U000123).

Тема дисертації затверджена Вченою радою Київського університету імені Бориса Грінченка (Протокол №10 від 26.11.2020 р.), уточнена Вченою радою Київського університету імені Бориса Грінченка (Протокол №2 від 04.04.2022 р.).

Мета дослідження – визначити сучасні тенденції реформування системи шкільної освіти Фінляндської Республіки з окресленням перспектив імплементації фінських ідей в освітню теорію та практику освіти України.

Відповідно до поставленої мети визначено **завдання**:

1. Дослідити теоретичні аспекти реформування шкільної освіти Фінляндської Республіки.
2. Визначити передумови реформування шкільної освіти Фінляндії, виявити соціальні, економічні, політичні чинники, що окреслили процес ефективного реформування системи шкільної освіти в цій країні.
3. Обґрунтувати сучасні тенденції реформування системи шкільної освіти Фінляндської Республіки.
4. Охарактеризувати поступ реформування вітчизняної шкільної освіти у форматі «Нова українська школа».
5. Окреслити перспективи імплементації кращих практик реформування шкільної освіти у Фінляндській Республіці в освітню теорію та практику національної освіти України.

Об'єкт дослідження – розвиток системи шкільної освіти Фінляндської Республіки.

Предмет дослідження – сучасні тенденції реформування шкільної освіти в Фінляндської Республіки у контексті соціальних, політичних та освітніх трансформацій.

Теоретико-методологічна основа роботи. Методологічна основа дослідження представлена на філософському, загально-науковому, конкретно-науковому та технологічному рівнях, що дозволило інтегративно дослідити теоретичні аспекти реформування шкільної освіти Фінляндської Республіки, охарактеризувати передумови та поступ трансформаційного процесу та виокремити сучасні тенденції цього процесу. На філософському рівні засадами дослідження є положення про непорушний зв'язок культури та освіти; цілісність теорії та практики; філософська концепція освітології; філософія людиноцентризму. На загальнонауковому рівні основою дослідження є положення про цілісність, комплексність, структурність; обумовленість змісту і форм освіти сучасним потребам суспільства; демократизацію та гуманізацію освітніх трансформацій; компетентнісний, парадигмальний та середовищний підходи до соціально-освітніх явищ в умовах сьогодення; принципах системності, спрямованості освітніх систем до поступу освітньої емпірії. На рівні конкретно наукової методології – концептуальні ідеї порівняльної педагогіки задля аналізу педагогічного досвіду Фінляндської Республіки щодо проблеми освітніх трансформацій. На технологічному рівні – методи

компаративного дослідження, вивчення тенденцій їхнього розвитку із використанням широкого кола автентичної джерельної бази.

Теоретичну основу дослідження становлять: наукові положення та висновки: філософії сучасної освіти (В. Андрущенко, Л. Гриневич, В. Кремень, В. Огнев'юк, С. Сисоєва та ін.), методології порівняльної педагогіки (Н. Авшенюк, Н. Батечко Т. Кристопчук, О. Локшина, О. Ляшенко, А. Сбруєва, С. Сисоєва, І. Соколова та ін.), теорії освітніх систем та їхнього розвитку (І. Андрощук, Т. Дмитренко, В. Олійник та ін.), компетентнісного підходу в освіті (Н. Бібік, В. Захарченко, О. Овчарук, Ю. Рашкевич, Л. Хоружа та ін.), а також праці зарубіжних та фінських дослідників з проблеми дослідження, а саме: дослідження освітньої політики та принципів реформування шкільної освіти у Фінляндській Республіці (Е. Аго (E. Aho), К. Пітканен (K. Pitkänen), П. Салберг (P. Sahlberg), розкриття скандинавської моделі освіти (А. Антікайнен (A. Antikainen), вивчення світових методик реструктуризації освіти, зокрема, освіти Фінляндії (А. Партанен (A. Partanen), Х. Сімола (H. Simola), Е. Туокко (E. Tuokko), дослідження дослідницьких практик реформ (Т. Асунта (T. Asunta), С-Е. Хансен (S- E. Hansen, І. Вестбері (I. Westbury), узгодженість освітніх реформ, гнучкість та індивідуальні програми у фінській системі (Й. Е. Туовінен (J. E. Tuovinen), Й. Вяліярві (J. Välijärvi) та ін.

Методи дослідження. Для вирішення поставлених завдань на різних етапах наукової розвідки використано комплекс методів наукового дослідження, а саме: *загальнонаукові* – аналіз, синтез та узагальнення з метою вивчення процесу реформування шкільної освіти в Фінляндській Республіці у вітчизняній та зарубіжній компаративній педагогіці; *систематизація* теоретичних положень з метою виокремлення соціально-економічних та політичних передумов реформування шкільної освіти в Фінляндії; *системно-структурний метод* з метою виокремлення структурних компонентів системи освіти в Фінляндській Республіці, котрі зазнавали змін впродовж процесу реформування, виокремлення та обґрунтування сучасних тенденцій реформування шкільної освіти в Фінляндській Республіці; *компаративний метод* задля порівняння особливостей реформування шкільної освіти в Фінляндські Республіці та в Україні; *прогностичний метод* і *метод екстраполяції* з метою узагальнення висновків та продукування рекомендації щодо окреслення шляхів імплементації кращих практик у вітчизняну освіту.

Експериментальна база дослідження. Результати дослідження впроваджено в освітній процес Київського університету імені Бориса Грінченка (Акт про впровадження №189-н від 11.12.2023), Ізмаїльського державного гуманітарного університету ім. Лесі Українки (довідка про впровадження №1-7/508 від 13.10.2023р.), Волинського національного університету (довідка про впровадження №03- 24/01/3428 від 23.11.2023р.), Запорізького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти (довідка про впровадження №442 від 20.12.2023р.), Полтавського національного педагогічного університету ім. Короленка (довідка про впровадження №3278/01-35/29 від 21.12.23р.).

Джерельну базу дослідження становлять українські (148 джерел) та автентичні матеріали (158 джерело), які вивчалися мовою оригіналу (105 англійською, 53 фінською):

Наукова новизна та теоретичне значення дослідження полягає у тому, що *вперше* охарактеризовано передумови реформування шкільної освіти Фінляндської Республіки (соціальні, економічні, політичні); охарактеризовано сучасні тенденції реформування шкільної освіти в Фінляндській Республіці на державному рівні: фінансування позитивної дискримінації; розроблення інноваційної моделі шкільної спільноти (громадської роботи); посилення соціальним забезпечення учнів; підвищення рівня грамотності громадян Фінляндської Республіки (не залежно від віку); посилення міжнародної мобільності та інтернаціоналізації учнів і вчителів у закладах освіти та на інституційному рівні: автономізація та посилення відповідальності місцевих органів влади; охоплення обов'язковим навчання всіх дітей шкільного віку відповідно до їхніх здібностей; надання права школам надавати освітні послуги відповідно до власних адміністративних домовленостей і бачення; розроблено рекомендації імплементації кращих ідей реформування шкільної освіти у Фінляндській Республіці у процес розвитку шкільної освіти України на державному та інституційному рівнях; до наукового обігу введено автентичні джерела, документи, які рефлектують практику реформ у Фінляндській Республіці (законодавчі акти у сфері освіти, наукові доробки фінських вчених, які висвітлюють аспекти поступу фінської шкільної освіти; аналітичні звіти, та наукові публікації фінських періодичних видань); *уточнено* базові дефініції дослідження «реформа», «реформування», «тенденції», «освітні зміни»; *подальшого розвитку* набуло вивчення теорії і практики реформування освіти у Фінляндській Республіці.

Практичне значення результатів дослідження полягає у тому, що узагальнений досвід реформування шкільної освіти у Фінляндській Республіці в контексті сучасних тенденцій; одержані дані можна використовувати для розроблення освітньої політики в контексті реформування національної шкільної освіти; авторські рекомендації щодо імплементації кращих ідей реформування шкільної освіти у Фінляндській Республіці у процес розвитку шкільної освіти України з урахуванням сучасних тенденцій у європейському просторі стануть у нагоді українським освітянам-практикам в ході реалізації реформи НУШ; розроблено навчально-методичні посібники: «Використання електронних освітніх матеріалів у освітньому процесі: сучасні підходи і технології Нової української школи» та «Сучасні підходи і технології Нової Української школи: компетентнісно-орієнтовані завдання як засіб формування ключових компетентностей».

Запропоновані матеріали можуть бути використані для вдосконалення процесу реформування НУШ в Україні; у формальному та неформальному навчанні студентів ЗВО та системі післядипломної педагогічної освіти в контексті проведення тренінгів, майстер-класів, вебінарів із підвищення кваліфікації вчителів.

Апробація результатів дослідження здійснювалася на наукових та науково-практичних конференціях різних рівнів, зокрема *міжнародних*: «Реформування шкільної освіти Фінляндської Республіки: поступ до успіху» (Italy, 2020); «Впровадження принципів фінської освіти в контексті реформи НУШ в Україні», (Гельсінкі, Фінляндія, 2022) *всеукраїнських*: «Підготовка вчителів в Фінляндській Республіці до роботи в умовах освітніх змін» (Полтава, 2021); «Міжкультурний концепт реформування шкільної освіти у Фінляндській Республіці (1990–2010-ті рр.)» (Київ, 2021); «Провідні тенденції реформування шкільної освіти в Фінляндській Республіці крізь призму поступу НУШ» (Мукачево, 2022).

Публікації. Основні результати дослідження відображено у 11 наукових публікаціях, із них 10 – одноосібні, 1 –у співавторстві: 5 статтей – у наукових виданнях, включених на дату опублікування до переліку наукових фахових видань України; 1 стаття (у співавторстві) у періодичному науковому виданні, проіндексованому в базі даних Web of Science Core Collection; 5 публікацій, у якій додатково висвітлено результати дисертації.

Наукові статті, опубліковані у наукових виданнях, включених на дату опублікування до переліку наукових фахових видань України

1. Косенчук Ю. Соціальні, економічні та політичні передумови реформування шкільної освіти у Фінляндській Республіці (1990–2010-і рр.). *Педагогічна освіта: теорія і практика,* 2021. №1 (30), С. 54-63. DOI: https://doi.org/10.32626/2309-9763.2021-30
2. Косенчук Ю. Законодавче регулювання модернізації шкільної освіти в Фінляндській Республіці (1950-2010-ті рр.). *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка,* 2021. №3(47), С. 235-243. ISSN 2410-0897 ICV: 67,92 DOI: https://doi.org/10.31376/2410-0897-2021-3-47-10-244
3. Косенчук Ю. Теоретичні аспекти реформування шкільної освіти Фінляндської Республіки. *Педагогічна освіта: теорія і практика. Психологія. Педагогіка. Серія: Педагогіка*, 2022. №2 (38), С. 82-87. ISSN 2311-2409 (Print) ISSN 2412-2009 (Online) DOI: https://doi.org/10.28925/2311-2409.2022.3712
4. Косенчук Ю. Фінська підтримка освіти України в умовах війни. *Вісник післядипломної освіти. Серія: Педагогічні науки,* (2022). *21(50),* С. 124-143 DOI: https://doi.org/10.32405/2218-7650-2022-21(50)-124-143
5. Косенчук Ю. Тенденції розвитку освітньої політики Фінляндської Республіки щодо забезпечення якості шкільної освіти. *Педагогічна освіта: теорія і практика,* 2023. № 34 (1-2023), С. 45-63. DOI: https://doi.org/10.32626/2309-9763.2023-34-45-63

Наукова стаття, опублікована у періодичному науковому виданні, проіндексована у базі даних Web of Science Core Collection

1. Kosenchuk Y., Androshchuk I., Bakhmat N., & Kosenchuk O. Current trends in school reform in the Republic of FINLAND. *Amazonia Investiga*, 2023. №12(61), p.61-68. https://doi.org/10.34069/AI/2023.61.01.7

Публікації, у яких додатково відображені результати дослідження

1. Косенчук Ю. Реформування шкільної освіти Фінляндської республіки: поступ до успіху *EDITORIAL BOARD*, 2020, с.329. ISBN – 978-1-63649-928-4 DOI: https://doi.org/10.46299/ISG.2020.II.VI
2. Косенчук Ю. Міжкультурний концепт реформування шкільної освіти у Фінляндській республіці (1990–2010-ті рр.). *Історія та філософія освіти в незалежній Україні: контроверзи сучасного наукового пізнання.* Інститут педагогіки НАПН України, 2021. с.32 https://undip.org.ua/wp-content/uploads/2021/07/Istoriia-ta-filosofiia-osvity-v-nezalezhniy-Ukraini-zdobutky-i-stratehii.pdf
3. Косенчук Ю. Підготовка вчителів в Фінляндській Республіці до роботи в умовах освітніх змін. У *Інновації в початковій освіті: проблеми, перспективи, відповіді на виклики сьогодення*, 2021. с.151-155 http://surl.li/sdnuo
4. Косенчук Ю. Впровадження принципів фінської освіти в контексті реформи НУШ в Україні. *The newest problems of science and ways to solve them.* 2022. с.149-153 http://surl.li/sdnvj.
5. Косенчук Ю. Провідні тенденції реформування шкільної освіти в Фінляндській Республіці крізь призму поступу НУШ. *«Освіта і формування конкурентоспроможності фахівців в умовах євроінтеграції».* 2022.с.181-184 http://surl.li/movor

Особистий внесок здобувача у працях, опублікованих у співавторстві. В опублікованій спільно з І. Андрощук, Н. Бахмат та О. Косенчук статті «Current trends in school reform in the Republic of FINLAND» автору належить визначення основних сучасних тенденцій шкільної реформи у Фінляндії з урахуванням основних глобалізаційних векторів розвитку системи освіти.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків до кожного з них, загальних висновків, списку використаних джерел (356 найменувань, з них 182 іноземними мовами), додатків. У роботі вміщено 11 таблиці та 14 рисунків. Основний текст дисертації викладено на 196 сторінках, загальний обсяг роботи – 235 сторінки.

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація виконана фаховою українською мовою, текстове подання матеріалу відповідає стилю науково-дослідної літератури.

Дотримання здобувачем академічної доброчесності в дисертації та наукових публікаціях, в яких висвітлено наукові результати дисертації. На підставі вивчення тексту дисертації і наукових публікацій, результатів автоматизованої перевірки на плагіат та їх експертної оцінки, встановлено, що дисертація і наукові публікації виконані самостійно, не містять академічного плагіату, фальсифікації, фабрикації, самоплагіату. Усі використані здобувачкою у тексті дисертації свої наукові праці без посилання на ці праці були попередньо опубліковані з метою висвітлення в них основних наукових результатів дисертації та вказані в анотації дисертації.

Відповідність змісту дисертації галузі знань та спеціальності. Зміст дисертації відповідає галузі знань 01 Освіта/Педагогіка, спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки.

Рішення.

1. Дисертація Косенчук Юлії Геннадіївни на тему «Сучасні тенденції реформування шкільної освіти у Фінляндській Республіці» на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки, є завершеним та самостійним науковим дослідженням і відповідає п.6-9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 №44 (зі змінами), наказу Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 №40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації», затвердженого Міністерством юстиції України 03.02.2017 за №155/30023.
2. Дисертація Косенчук Юлії Геннадіївни та наукові публікації, в яких висвітлено наукові результати дисертації, виконано на належному науковому рівні з дотриманням академічної доброчесності.
3. Косенчук Юлія Геннадіївна на високому рівні оволоділа методологією наукової та педагогічної діяльності, набула теоретичних знань, відповідних умінь, навичок та компетентностей. Здобувачка вільно володіє матеріалом.
4. Рекомендувати дисертацію Косенчук Юлії Геннадіївни «Сучасні тенденції реформування шкільної освіти у Фінляндській Республіці» до публічного захисту у разовій спеціалізованій вченій раді для присудження Косенчук Ю.Г. ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки.

Головуюча –
доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри освітології та
психолого-педагогічних наук
Факультету педагогічної освіти
Київського столичного університету
імені Бориса Грінченка Людмила ХОРУЖА

КИЇВСЬКИЙ СТОЛИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА Код ЄДРПОУ 45307965 * УКРАЇНА *

КИЇВСЬКИЙ СТОЛИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
Код ЄДРПОУ 45307965
ВЛАСНИЙ ПІДПИС
ЗАСВІДЧУЮ
(підпис)
начальник ВК
(посада)